

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

1897 року в Одесі вийшла друком невеличка книжечка «Розмови про сільське хазяйство: Чорний пар і плодозмін». Так рішенням урядової наради комітету міністрів Російської імперії зупинено карусель, що впродовж п'яти років кружляла рукопис столами цензорів. Цензори бачили в майбутній книзі заборонене «наречіє»; міністр хліборобства Ёрмолов — порятунок від небезпеки голоду, спричиненого неврожаєм. «Дозволено в виде исключения».

Ім'я автора книги було відоме в урядових колах, адже саме його господарство у степах України вражало найвищими показниками врожайності, коли хлібні землі переживали небувалу посуху. До села Перешори, на межі Поділля і Бессарабії, потяглися чисельні делегації урядовців з центру, щоб на власні очі побачити, як у бездощовому степу збирають вдсятеро більший врожай. Залізничну станцію Мардарівка включено до путівників Російської залізниці як місце локації зразкового господарства. Власника перешорського маєтку — нагороджено імператорською медаллю за успіхи у розвитку аграрного сектору.

«Чорний пар» отримав «зелене світло» до видання. В умовах абсолютної заборони української мови, у часи дії Емського указу і Валуєвського циркуляру з офіційного дозволу уряду Російської імперії книга видається українською, оскільки малоросійський селянин не розуміє російської мови, а зміст книги має особливу цінність.

БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОЕ ОБЩЕСТВО ИЗДАНИЯ ОВЩЕПОЛЕЗНЫХЪ И ДЕШЕВЫХЪ КНИГЪ.

РОЗМОВА ПРО СЕЛЬСКЕ ХАЗЯЙСТВО.

1-ша КНЫЖКА.

Чорный паръ та плодозминъ.

(Зъ малюнкамы).

Е. Чикаленко.

Премирована Харьковскимъ Обществомъ Сельскаго Хозяйства большою серебряною медалью.

Первое изданіе одобрено Ученымъ Комитетомъ Министерства Земледѣлія и Государственныхъ Имуществъ и допущено Министерствомъ Народнаго Просвѣщенія въ библіотеки учительскихъ семинарій, въ учительскія библіотеки начальныхъ училищъ и въ бесплатныя народныя читальни и библіотеки.

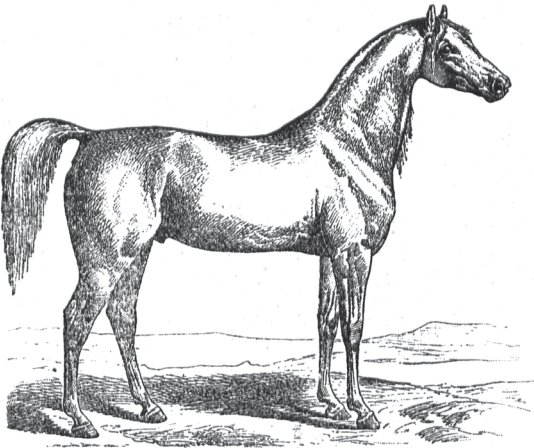
С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

Электро-Типографія Н. Я. Стойковой. Шпалерная ул., 14.

1903.

годиться, зате під верх він дуже здатний, він прудкий, лехкий, терплячий та гонкий. Розказують, що арапський кінь може день-у-день цілий тиждень пробігати по 100 верст в сутки і не втомиться.

— А, мабуть, правда. Я знаю арапських коней. Колись, ще за кріпацтва, наші пани мали багато сих коней, отакого самого складу, як сей. Ну, таї прудкі-ж були! Лехкі, як вітер, та гарні, як намальовані, а на зріст були невеликі, так як і сей жеребець.

Малюнок 1. Арапський жеребець.

— Та арапські коні не бувають на зріст більші, як два аршини, зате подивіться, які складні та гарні. Бачите, головка маленька, весела, трохи увігнута в переніссі, очі великі, розумні, ніздря тонкі та широкі. Шия вигнута ободом, спина та зад рівні аж до хвоста, здухвини малі, ноги тоненькі, сухі. Масть найбільше біла та гніда.

— У наших панів були все золотисто-гніді, золотисторижі, бувало аж полискуються на сонці.

— Про розум арапських коней розказують дуже багато. Кажуть, що вони так привикають до свого хазяїна, що бігають за ним і слухають його, як собаки. Перше сю породу дуже любили і багато її викохували, а тепер вже покидають її.

— Через що?

— Перш усього через те, що арапський кінь не здатний до роботи, він дуже гарячий та малосилий. Таї під верх він тепер менче здатний, ніж англійський скакун, бо він слабший і таки бігає не так прудко, як англійський кінь.

Оце **англійський скакун** (малюнок 2).

— Господи, який високий! І де він такий виродився?

РОЗМОВА ПРО СІЛЬСКЕ ХАЗЯЙСТВО.

9-тя КНИЖКА.

Сіянні трави, кукуруза та буряки.

(3 малюнками).

Е. Чикаленко.

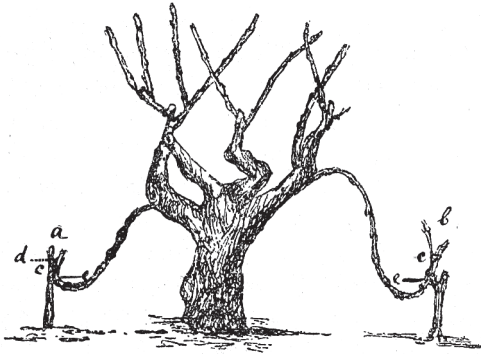
Видання третє, доповнене.

Перше изданіе допущено въ подвѣдомственные Министерству Земледѣлія и Государственныхъ Имуществъ низшія сельско-хозяйственныя школы, находящіяся въ тѣхъ губерніяхъ, гдѣ крестьянское населеніе говоритъ на малорусскомъ нарѣчій.

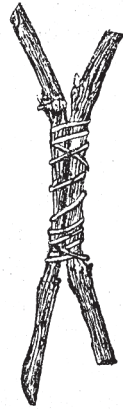
С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

Тип. Т-ва п. ф. „Электро-Типографія Н. Я. Стойковой“. Знаменская, 27.
1910.

укориниться, то нахыляют одну лозыну зъ французького куща до найныжчої лозы американьского, зстругаютъ обыдві лозыны зъ одного боку и звязують лыкомъ, а колы вони зростутся, то видризують французьку лозыну по-ныжче щепленого мисця, а потимъ видризують на американьскимъ

Малюнокъ 12.

Малюнокъ 13.

кущи вси лозы и зоставляють тилькы прищеплену французьку лозыну, тоди виходить кущъ зъ американьскимъ кориннемъ и французькою лозою; таки кущи вже не бояться филоксеры.

Врожай винограду шостого лита бувъ невеликый и ягоды довго не достыгали, бо дни були хмарни и сыри, а черезъ те я за його й вторгувавъ не бильше якъ 25 рубливъ.

Сьоме лито. Се лито зъ весны було сухе, не можна було сподиватись, що на виноградѣ заведеться мильдю, а все такы я покропывъ якъ веливъ агрономъ. Роспустывъ пивъ-пуда негашенои вапны въ двохъ видрахъ воды, а 10 фунтивъ сынього каменю въ чотырьохъ видрахъ, зливъ все въ дижечку, розколотывъ добре и кропыломъ покропывъ въ маю мисяци вси кущи. Виноградъ сього лита розвивався и завязувавъ ягоды дуже добре; доглядавъ я його якъ и по ти годы: весною поидризувавъ його, потимъ прооравъ плужкомъ мижъ рядамы, заскородывъ.

Тутъ ще треба зауважыты, що овощъ на деревахъ швидко зав'язується тоди, колы **бджолы** та инши комахи перенесуть квітковий пыль зъ одной квіткы на другу; тымъ-то для саду дуже корыстно, колы въ йому або поблизу йе пасика, бо тоди швидко заплідяться и одцвітуть дерева.

Якъ-що в'язь на деревахъ дуже гарна и можна сподиватись великого **врожаю**, то садовныкы радять въ кинци Маю мисяця позризуваты частыну в'язи; тоди та овощъ, що зостанеться на дереви, буде краща, бильша на зристь и дорожча на гроши, а ввесь врожай важытыме не менче, якъ тоди, колы-бъ мы не зризали ничего. Окريمъ того, тоди и на друге лито садъ уродыть, бо винъ не выснажыть за одно лито, якъ се буває разуразъ зъ нашымы садами, що колы вродять добре одного году, то вже на другый не мають сылы.

Чы зризуеться частына зеленой овочи чы ни, а колы врожай великый, то треба гылякы поидпираты, щобъ вони не повидчухувалысь, щобъ витеръ не гойдавъ нымы, не струшувавъ овочи.

А тымъ часомъ, якъ-бы мы не идпиралы гылюкъ, все такы частына овочи опаде сама зъ дерева, особливо червыва.

Покры падалыця дуже молода и ни-на-що не здатна, то и треба збираты та виддаваты худоби, а колы въ саду нема городыны, то можна туды пускаты свыней, щобъ выидалы, бо зъ червывой падалыци вылазять гробачкы, що обмотуються павутиною де-небудь на окоренку дерева, тамъ перетворюються въ лялечокъ, зъ якихъ весною вылітають метелыкы, що кладуть яечка на молоду в'язь; зъ сыхъ яечокъ вылуплюються гробачкы, що заразъ залазять въ середыну овочи и тамъ годуються зернятками; и такъ воно йде разуразъ кругомъ.

Пизнище, колы вже овощъ спилища, и можна йсты вареною або сушыты, а зъ яблукъ подекуды роблять выно, що зветься *сидромъ*.

Ранни сорты треба **здійматы** зъ дерева въ-свиду, бо колы вони перестоятъ на дереви, то робляться сыпки и не соковыты. Отже всяку овощъ треба здійсматы рукамы, а групы безиреминно и зъ хвостыками, щобъ не пораныты, не потовкты ихъ, бо инакне вони швидко погныють. Особенно не слідъ збываты овочи паличчемъ, або трусыты, бо разомъ зъ овощами обрываються, збываються и плодови гылочки, на якихъ и на те лито вродыла-бъ овощъ. Колы-жъ